

LA PASSIÓ DE LLEGIR

per RAMON BASSA

*A les bibliotecàries de les
Biblioteques Infantils de la "Santa Creu"
i "Lola Anglada" de Barcelona.*

1. EL MOMENT DE LA LECTURA

No es pot concebre un bon mestre que no intenti despertar l'afecció de llegir als infants, ara bé, hi ha diverses maneres de fer-ho.

Una, a base de lectures avorrides, en les quals tots els nins i nines llegeixen el mateix llibre, per la mateixa pàgina i a la mateixa hora. L'efecte no deixarà d'ésser desastrós. Per fer proves d'atenció hi ha altres coses més adequades, que aquesta lectura uniformitzadora sense cap sentit. Respon a la concepció d'una pedagogia on tothom ha de fer les mateixes coses per arribar a una meta. Sembla evident que el camí de la lectura no pot anar per aquests paratges.

El moment de llegir s'ha de cuidar com un tresor. I un tresor, com a mínim a les rondalles, no se troba de cop i volta, gratuïtament. Cal anar-lo a cerca, o bé "trobar-se en disposició de...". Un text, un llibre, una afecció volen que els surtin al pas, i si convé, volen fins i tot que es provin amb ells.

¿I com sortir al pas a l'afecció de llegir? Per diversos camins: llegir un fragment d'un llibre i deixar-lo després a l'abast de l'infant, en seria un. Parlar d'un llibre que tracta una temàtica que preocupa o interessa a l'al·lot, en seria un altre. És a dir, donar pistes per a trobar respostes.

J. VINYALS. 1934. De "Les aventures d'en Pinotxo". Barcelona. Ed. Joventut.

Il·lustració de Carlo Chiostri. 1901.

2. UN LLOC, UN TEMPS

L'afecció a la lectura necessita unes eines, i aquestes eines demanen un lloc. Si volem crear lectors cal que a casa, a l'aula i a l'escola tinguem un lloc dedicat als llibres. Lloc que pot ésser petit com un armari a un racó o gran com una sala amb molts de prestatges.

La cosa certa és que tenir aquest lloc on posar els llibres, dóna pas a descobrir-lo, a trobar-lo, a saber que existeix i que s'hi pot anar. Serà el racó dels llibres o de la lectura.

Ara bé, no és suficient tenir un lloc. Cal un temps per a llegir. L'infant i els adults també, vivim dins un món apressat, consumista. Tot ho hem d'aconseguir aviat, rapidament, utilitzar-ho i tirar-ho o deixar-ho per passar a una altra cosa. No és aquest el cas de la lectura i del llibre.

El llibre requereix un temps per a ésser recorregut. Un llibre és un espai que vol ésser penetrat, per saber el que hi ha dintre. Les taques negres deixen veure les paraules, i les paraules duen a les imatges: a les fades, als somnis, a la remor de l'aigua, al color, a l'olor de mar o de verd, a tastar, a conèixer.

No tothom té aquest temps, les circumstàncies familiars o ambientals poden fer que mai en la vida d'un infant pugui disposar de la troballa allà on es creuen dos camins: l'espai i el temps; tenir llibres i temps per llegir-los.

Per això, l'escola, les persones i les institucions han de fer possible la democratització del fet de llegir, donant aquest lloc i possibilitant l'oportunitat de tenir temps.

L'escola, fidel reflex de la societat, hauria de dedicar i permetre un temps buit durant l'horari de permanència al centre, per fer desplegar afeccions: llegir, pintar, modelar, fotografiar, cantar, ballar, sembrar, parlar, escriure, representar..., i el cert, és que no ho fa. No dóna temps, sinó que preocupada per complir uns programes, omplir uns quaderns o unes fitxes, s'oblida de viure i de possibilitar que al·lots que mai més no disposaran d'una ocasió com aquesta, passin sense haver conegut el plaer d'organitzar o aprendre a organitzar el seu temps. I molt menys, infants que provinguin de classes socialment desfavorides, que no tenen i ja no tornaran a tenir si les circumstàncies socials no canvien, moltes ocasions de disposar d'un medi que es preocupi per ells.

¿Per què no donar temps per poder disposar de temps? Un d'aquests temps podria ésser per facilitar l'afecció a llegir.

En el cas de la lectura, es podria concretar la nostra proposta en: No basta tenir un lloc o una biblioteca, si no hi ha un temps per poder-la utilitzar.

3. SI VOLS QUE JO LLEGEIXI, LLEGEIX TAMBE TU!

Per despertar o afavorir la passió,¹ l'aventura² o la "necessitat antinatural"³ de llegir, cal que l'educador estigui posseït de la mateixa febre. Es a dir, que també sia un lector.

Si l'adult (pare/mare; mestre/a; avi/a...) vol fomentar aquesta afecció, ¿com ho podrà fer, si no li agrada llegir? L'entusiasme per una cosa afavoreix la facilitat per fer-la arribar als altres.

Si l'educador forma part d'aquest alt percentatge de gent que no llegeix o llegeix molt poc, li costarà un esforç enorme arribar a trobar moments en els quals potenciar la lectura, o ho farà malament. Evidentment no veurà ni tindrà cap motiu especial per cercar un lloc on posar els llibres, per crear una petita biblioteca, i per donar temps per utilitzar-la.

4. LA FORMACIÓ DEL MESTRE

Si bé és ja molt important que el mestre o educador sia un bon lector, que hi hagi una biblioteca d'aula, de casa o d'escola, pot no ser suficient.

Cal una formació i una preparació del mestre respecte a la lectura i al llibre per a infants, per dotar-lo d'eines de treballs i judici.

—*Principals aspectes o objectius a aconseguir a una Escola de Magisteri respecte a la literatura infantil:*

1. Fer conscients els mestres de la importància de la lectura, i del que realment hauria de significar "saber llegir"; ja que com diu F. Caradec: "Hom constata amb 25

pena que tenim avui falses idees sobre l'aprenentatge de la lectura. La finalitat de l'ensenyament de la lectura és fer bons lectors (i no grans lectors), és a dir individus que davant el llibre conservin la seva llibertat; que l'abordin segons el seu ritme personal; que llegeixin poc o molt segons els seus gusts, obres lleugeres o difícils, segons les seves capacitats intel·lectuals; que quan han après l'ús d'una eina en fan el que els convé".³

2. El coneixement de les principals obres de la literatura per a infants.

3. Donar a conèixer els principals corrents i la funció de la literatura feta per als infants, per exemple: quins tipus de llibres es destinaven com a lectures per als infants durant l'Edat Mitjana, els llibres de contes i faules (La Fontaine, Perrault...), de viatges (De Foe, Swif), les novel·les d'aventures (A. Dumas, W. Scott, R. L. Stevenson...); els llibres dels grans contistes Grimm i Andersen; els llibres d'imaginació com *Alicia en terra de meravelles* de L. Carroll, *Pinotxo* de C. Collodi, *Peter Pan* de J.M. Barrie..., o els llibres d'invents i aventures de J. Verne, R. Kipling, etc...

Sense oblidar el coneixement de la nostra rondallística arplegada entre altres, per: L'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, A.M.ª Alcover, J. Amades, J. Castelló Guasch, A. Ferrer Ginard, Serra i Boldú, E. Valor...

4. Estar al corrent de les tendències i publicacions actuals en el camp de la literatura per a infants, així com també dels estudiosos i les publicacions on es tracten temes del llibre infantil i juvenil.

5. Facilitar elements teòrics per a l'anàlisi de la literatura per a infants.

¿Com comprendre que un mestre surti d'una Escola de Magisteri sense saber de "La morfologia del conte" de V. Propp, de la "Psicoanàlisi dels contes de fades" de B. Bettelheim; de "Com explicar contes" de S.C. Bryant; o de la "Gramàtica de la fantasia" de G. Rodari?, per posar alguns exemples concrets.

6. Dotar als ensenyants d'una bibliografia bàsica de llibres infantils i juvenils per poder muntar una biblioteca o fer lectures.

7. Ensenyar a formar i organitzar una biblioteca per a infants, amb les tècniques de la bibliotecologia.

8. Fer possible la creació literària per part dels infants i/o dels educadors.

9. Donar eines que facilitin l'educació de la imaginació, el sentit poètic, etc.

10. Es a dir, posar al Pla d'Estudis dels mestres, alguna matèria on es tractàs: *El llibre o la literatura infantil i les seves aplicacions*.

POSTDATA

Una altra manera més d'apassionar per la lectura, seria el celebrar les festes i aniversaris de llibres o d'escriptors del món dels infants. L'Escola podria explicar la vida de l'autor o la història de la publicació d'una obra, llegir-ne algun fragment, preparar alguna exposició d'edicions del llibre, d'un tema, d'un escriptor, d'un il·lustrador...

Com que el febrer d'aquest any se compleix el Centenari de la primera edició del llibre "Les aventures completes d'en Pinotxo" de Carlo Collodi, hem triat aquest personatge com a protagonista de les nostres il·lustracions, tretes de: *Pinotxo i la seva imatge*. Barcelona: Joventut, 1983; i de la primera traducció al català de "Les aventures d'en Pinotxo" feta per Maria Sandiumenge, il·lustrada per J. Vinyals. Barcelona: Joventut, 1934. (2.ª edició: 1981).

Mallorca. Primavera de 1983

NOTES

¹ Vegeu "Llegir o la conquesta d'un plaer". Palma: Servei de Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Palma, abril 1983.

² Vegeu: "Una aventura anomenada llibre". Palma: Servei de Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Palma, abril 1983.

³ Vegeu l'article de Rafael Conte: "El oficio de leer". Barcelona: El País - Sant Jordi, 23 abril 1983, p. 11.

⁴ François CARADEC: *Histoire de la littérature enfantine en France*. Paris: Albin Michel, 1977; p. 15.